המפגש עם האחר – מהבלתי אפשרי אל הקונטינגנטי

פייר נאבו

המאמר שלהלן הוא נוסח מתומצת של סמינר שניתן ב- Ecole de la Cause freudienne בפריז ועסק בשאלה "למה אנו קוראים ממשי?" כהכנה לכנס התשיעי של ה-WAP ב- 2014 בנושא "ממשי עבור המאה עשרים ואחת". פייר נאבו היה אנליטיקאי-חבר באסכולה וחבר ב- NLS. הלך לעולמו ב-9.7.21[1]

כולנו זוכרים את הקטעים מתוך ספריו של אנדרה ברטון הסובבים סביב המפגש המקרי.

ראשית, הקטע מתוך *נדז'ה* הנסב על המפגש עם נדז'ה עצמה, ב-4 באוקטובר 1926.

> *לפתע פתאום, בעודה רחוקה ממני אולי כעשרה צעדים, אני רואה אישה צעירה, לבושה בעליבות, באה לקראתי, גם היא מבחינה בי או הבחינה בי. היא הולכת בראש מורם, שלא כיתר עוברי האורח. היא כה שברירית, עד כי פסיעתה כמעט שאינה נוגעת בקרקע. [...] ללא היסוס אני פונה בדברים לאלמונית, אף כי עלי להודות שאני מצפה לגרוע מכול. היא מחייכת, מסתורית מאד, וכמו במודע, אפילו שאותה שעה איני יכול לחשוב כך.*[2]

ושנית, ב*אהבה משוגעת*, הקטע המוקדש למפגש שלו עם ז'אן לאמבה (Jeanne Lamba) ב- 29 במאי 1934:

> *אישה צעירה זו שזה עתה נכנסה נראתה כלוטה בערפל– אפופה באש? [...] היא הייתה צעירה עד מאד, אבל עלומיה המודגשים לא שבו אותי במבט ראשון בשל האשליה שהיא עוררה של התנועעות, באור יום מלא, בתוך תאורתה של מנורה. [...] ואני יכול לומר בביטחון שכאן, ב-29 במאי, 1934, הייתה אישה זו יפה באורח שערורייתי. יתרה מזאת, ודאות זו, מרגשת דיה כשלעצמה עבורי בעת ההיא, היה בה כדי לרדפני לחלוטין [...] מכיוון שמן הרגע הראשון, תחושת לב מעורפלת למדי דרבנה אותי לדמות כי גורלה של אישה צעירה זו עשוי באחד הימים להשתזר בגורלי שלי.*[3]

הנשים הצעירות שאנדרה ברטון 'פוגש' כובשות את ליבו ביעף הודות ל*מאפיין של הארה (un trait de lumière)*, אפשר לומר. עד הזמן שהוא שם לבו אליהן, הן עוד לא פצו פה. מבחינה זו, הוא 'פוגש' נשים אילמות, נשים הנותרות לכודות במסתורין של שתיקתן. ואין הוא יודע לפי שעה מי הן באמת ומהי משאלתן. יש בהן דבר-מה שאין הוא יודע.

---

[1] פייר נאבו (Pierre Naveau) היה לי עמית, חבר קרוב ואנליטיקאי. לזכרו היקר אני מגיש את תרגומי לטקסט זה העוסק במפגש ובאהבה – במפגש האהבה.

[2] אנדרה ברטון, *נדז'ה*, תרגום: מיכל בן-נפתלי, תל-אביב: רסלינג,2007, עמ' 63-64.

[3] Breton, A., *Mad Love*, transl. by M.A. Caws, University of Nebraska Press, Lincoln, 1987, pp. 41-2. תרגום לעברית: שלמה ליבר.

הבה ניתן את דעתנו לכך שמשחק האהבה והמקריות-מזל (chance) מניח – לפי מאריבו (Marivaux) – כי, בדומה לסילביה ודורונט, אנו מתהלכים עוטי מסכה ומעמידים כך פנים שהננו אחרים מכפי שאנו באמת.[4] האחר שאנו פוגשים 'במציאות' הוא לפיכך אחר ממה שהוא או היא הינם 'לפי מראם'. כך אפשר להתאהב על אף אחר 'כוזב' זה אשר האחר ה'אמיתי' אינו כמותו. זה שאוהב יהיה, מהיבט זה, 'אוהב חרף עצמו או עצמה'. הבה נזכר בפעם הראשונה שבה דורונט, מופתע בעצמו ממה שמתחולל בקרבו, מתוודה על סערת הרגש שאחזה בו ביחס לסילביה:

שרת כפי שהנני,[5] מעולם לא התרועעתי עם משרתות, [...] אבל את שונה. רככת אותי, אני מבויש קמעה, איני מעז להתוודע אלייך. וכאשר עושה אני כן, דומה עלי שבא אני לידי חילול הקודש. איזה מין משרתת הנך,[6] עם אווירת המלכות הזאת שאת נוסכת סביבך?[7]

ואשר ללאקאן, כיצד ניגש הוא אל המפגש המקרי? בתחילת החלק הרביעי של *הסמינר ה-20*, פרק 11, לאקאן אומר בעניין זה כי "לידע [...] יש קשר הדוק לאהבה".[8] עם זאת, לקראת סיומו של חלק זה, הוא מורה (המשפט מנוסח בדרך מפתיעה) ש"לא ייתכן שהסובייקט לא ירצה שלא לדעת יותר מדיי על מה שיש במפגש הקונטינגנטי למכביר הזה עם האחר".[9] מה ניתן לומר על פרדוקס זה?

בדידותה של ההוויה המדברת

הצעד הראשון שלאקאן עושה בא להראות כי שורר כאן בלתי-אפשרי: "הבלתי-אפשרי לכתוב את היחס המיני בין שני גופים בני מין שונה."[10] זו הסיבה לכך שההוויה המדברת יודעת אך ורק 'את הבדידות של ה**א**חד'.[11] ברגע המפגש בין שני גופים בני מין שונה, **א**חד ו**א**חד, השווים ל**ש**ניים, במשמע שישנו **א**חד-כולו-לבדו המופרד מ**א**חד-כולו-לבדו אחר. *עליהם-שניים* [D`eux], כפי שלאקאן משתעשע באומרו, אלה הם שני אֶחָד-ים (Uns) מופרדים. אולם, לאמתו של דבר, ההוויה המדברת מאבדת מן ה"הוויה" שלה החל מהרגע שהיא פוצחת בדיבור. שעה שהאחד מתחיל להתקיים בדיבור, מוקל לסובייקט ממשא הווייתו. כך מתהווה קרע בידע, מאחר שיש אז, מתוך כך שדבר-מה נאמר, דבר חדש לדעתו, דבר שלא היה נודע עד-כה. הדיבור הוא קריאה לידע. אני מדבר, משמע אני רוצה לדעת. עקב כך, קרע נפער בידע על אודות העולם. באופן זה, לא למעלה מאשר בדידותה של ההוויה המדברת

---

[4] Marivaux, P. C., 'The game of Love and Chance', transl. by A. S. Mandel, in *Seven Comedies by Marivaux*, Ed .By O. Mandel., Cornell University Press, Ithaca N. Y., 1968, pp. 139-92.

[5] מה שהוא למעשה איננו, יש לזכור.

[6] מה שאף היא איננה.

[7] שם, עמ' 150-151. תרגום לעברית: שלמה ליבר.

[8] ז'אק לאקאן, *הסמינר ה-20 (1972-1973): עוד*, תרגום: יורם מירון עם ליאור לב, פרלה מיגלין, מבל רוזן, תל-אביב: רסלינג, 2005, עמ' 175.

[9] שם, עמ' 177.

[10] שם, עמ' 148.

[11] שם.

יכולה להיכתב תחת ההיבט של מה שלאקאן כינה "עקבה".[12] הבה נאמר, שזוהי העקבה גופא של קיומו של "**א**חד" זה אשר הפציע מתוך האמירה [*enonciation*] של הדיבור.

הצעד הבא אותו נוקט לאקאן בא כדי להוכיח כי האהבה היא זו אשר ממלאת את מקום היעדר היחס המיני. מכאן שהאהבה היא בגדר 'ממלאת-מקום' [*suppleance*].[13] לשון אחר, האהבה שואבת את האימפולס שלה מן הבלתי-אפשרי. את זאת אין לשכוח. לאקאן מזכיר לנו שבלתי-אפשרי זה מצוי בשורשי האהבה-החצרונית. בין האחד לבין האחר של הדמויות הראשיות של האהבה, קיימת מחיצה. האחר, בכסות הגברת, נותר בלתי נגיש לכל מאן דהוא שגמר אומר לאהוב אותה ולחזר אחריה – האביר, דרך משל.

בחלק הרביעי של פרק הסיום של *סמינר ה*-XX, לאקאן שח במה שהוא מכנה "בחירת האהבה"[14]. מכל מקום, בראשית פרק זה לאקאן מזכיר כי הוא פתח את ה*סמינר* עם הנוסחה: "ההתענגות של האחר אינה הסימן של האהבה."[15] הדבר מנהיר בפרט מדוע בוחן לאקאן בהמשך הדרך (למשל, בסופו של פרק IV) את סוגיית החיבור בין האהבה וההתענגות המינית.[16] ואכן, אפשר לומר, כי לכל אורכו ורוחבו של הסמינר נדחק לאקאן לדבר על אהבה והתענגות. על כל פנים, בתחילת פרק XI לאקאן מאשר כי "הציר או המפתח של מה שהבאתי השנה נוגע לידע."[17]

אולם הידע "הוא חידה",[18] משום שהידע שבו עסקינן – לפי הבנתי – הוא הידע הלא-מודע. החידה, הוא מפרט, מבוטאת באופן הבא: "עבור ההוויה המדברת, הידע הוא זה הבא לכדי ניסוח."[19] את זאת ראוי להדגיש ולסמן: הידע מוגדר החל מן ה*ניסוח* (*articulation*) שלו. עקב זאת, הלא-מודע הוא ידע מנוסח, וביתר דיוק "ידע לעשות-עם [*savoir-faire*] בללשון [*lalange*]."[20] כאשר לאקאן מאזכר ידע לא-מודע, הדבר המוטל על כף המאזניים הוא מה יודע מאן דהוא לעשות-עם בללשון (או, ראוי להוסיף, מה לא עולה בידו לא לעשות עמה).

מכאן עולה השאלה: מהו הדבר שיש כאן לדעת? בשעת המפגש עם האחר, מה קורה באשר ליחס אל הידע? זוהי השאלה שתעמוד כאן לדיון.

האומץ

הבה ניטול שנית את הדברים החל מן הנוסחה הראשונית, "ההתענגות של האחר אינה הסימן של האהבה."

ראשית, מה מתרחש בצד הגבר? הגבר הוא זה שניגש לאישה. אפס כי הדבר שהוא ניגש אליו איננו האישה כשלעצמה אלא, אם נדייק, סיבת איוויו, קרי: האובייקט a. זהו, מציין

---

[12] שם.
[13] שם, עמ' 57.
[14] שם, עמ' 176.
[15] שם, עמ' 167.
[16] שם, עמ' 63.
[17] שם, עמ' 167.
[18] שם, עמ' 168.
[19] שם.
[20] שם, עמ' 169.

לאקאן, "מעשה האהבה."[21] a קטנה מחליפה A גדולה. מעשה האהבה, הוא מוסיף ואומר, אינו אלא "הפרוורסיה הפולימורפית של הזכר."[22]

ועתה, מה מתרחש בצדה של האישה? אני מתמצת: יש לה התענגות משלה שעליה היא אינה יודעת דבר ואינה אומרת דבר. הדבר היחיד שהיא יודעת לבטח הוא שהיא חווה אותה. לאקאן מדגיש שבשעה שהיא נקרית לה, היא יודעת זאת.[23]

בסיכומו של דבר, מה קורה אז בנוגע לידע? לאקאן שם את הדגש על מה שהוא מכנה *אי-התאמה* [*inadequation*].

היחס המיני אינו קיים, הוא אומר, כיוון שאצל שני הצדדים, ההתענגות של האחר, הנתפסת כגוף, "אינה מתאימה".[24] מן הצד של הגבר, היא פרוורטית, הואיל והאחר – קרי: האישה – צומצם לכלל אובייקט a (כפי שאנו אומרים על מישהו שהוא 'צומצם לכלל שתיקה', היינו הושתק). מן הצד של האישה, ההתענגות של הגוף שלה בתור אחר היא "אניגמטית" היות שהיא אינה יודעת דבר על התענגות זו, כפי שזה עתה אמרנו.

בצד הזכר, ההתענגות של הגוף של האחר הינה, בכל מקרה, דבר-מה אשר חומק ממנו. המסמן נכשל 'לומר' את האובייקט a אשר אליו צומצם האחר. מה עשויה להיות התענגות מעין זו עבורו, זאת לא ניתן לומר. ואם עולה בידי מישהו לומר אותה, היא תאמר רק באופן לא-מותאם, משונה, סוטה.

בצד הנקבה, האישה אינה יודעת ממה עשויה התענגותה, עד כי, כשם שלאקאן אמר, "לא ניתן להוציא ממנה ולו מילה אחת עליה."[25]

כפועל יוצא מכך, המפגש בין גבר לאישה מסתמן בתור 'מפגש בין פרוורסיה לחידה'. הגבר אינו יודע מהי אישה עבורו. אישה אינה יודעת ממה היא מתענגת – בין שהיא עם גבר ובין שלאו, לצורך העניין. ברגע המפגש עם האחר, הסובייקט נחבט ב-'ממשי', הנובע מן הבלתי-אפשרי אשר לאקאן רושמו באמצעות ה"אי-התאמה"(*inadequation*). מחד, פרוורסיה, ומנגד, חידה. זה הטעם לכך, אומר לאקאן, שהעימות אשר התנסות זו כופה עצמה עלינו מעמיד במבחן את האהבה. בהקשר לכך, לאקאן מניף לעברנו "גורל אכזר."[26] דומה כי "גורל אכזר" זה בא עלינו לאור כך שאין האהבה יכולה אלא לעבור מבעד התנסות מעין זו הרתוקה ל"אי-התאמה" (*inadequation*) שאין להימנע ממנה.

קוראי לאקאן מוזמנים אפוא להרהר ולתהות על המשפט, "ביחס לפרטנר, האהבה אינה באה לידי ביטוי אלא במין פיוט, וכדי שתבינו אותי כיניתי זאת אומץ, אומץ בפני גורל אכזר זה."[27]

איך עלינו להבין משפט זה? בואו נצמצם אותו למהותי שבו: "ביחס לפרטנר, האהבה באה לידי ביטוי [...] אומץ בפני גורל אכזר זה." ונוסיף עוד לצמצמו: "ביחס לפרטנר", [האהבה באה לידי ביטוי...] "אומץ בפני גורל אכזר זה." ולבסוף, היאך נקרא משפט זה אם לא כן: ביחס לגורל אכזר זה, האהבה מביאה לידי ביטוי את האומץ של הפרטנר? לאקאן מקדם אם

---

[21] שם, עמ' 90.
[22] שם.
[23] שם, עמ' 92-93
[24] שם, עמ' 176.
[25] שם, עמ' 93.
[26] שם, עמ' 176.
[27] שם.

כן את הפרטנר. האין הוא מבקש בכך לומר, כי האהבה, כדי שתבוא לידי ביטוי, מצריכה אומץ מצדו של הפרטנר?[28] נשים זקוקות לאומץ כדי להתעמת עם הפרוורסיה של הגברים. גברים נזקקים לאומץ כדי להתייצב בפני החידה של הנשים.

מכל מקום, לאקאן עצמו שואל את עצמו: אבל האם באמת באומץ כאן עסקינן?

קונטינגנטיות

האם לא "בנתיבים של הכרה" הדברים אמורים דווקא?[29] אך ממה תהיה אזי עשויה הכרה מעין זו? ברגע המפגש עם האחר, היחס המיני, אומר לאקאן, הופך ל"יחס בין סובייקט לסובייקט", שכן "הסובייקט אינו אלא האפקט של הידע הלא-מודע." זהו הדבר המנחה את לאקאן לומר: "כל אהבה מבוססת על יחס מסוים בין שני ידעים לא-מודעים."[30]

לאמתו של דבר, בשעת המפגש עם האחר, ההכרה בה לאקאן שח מורכבת מ"האופן שבו היחס המיני פוסק מלא להיכתב."[31] נציין, בעניין זה, כי לאקאן מסב את תשומת לבנו אל "האופן" שבו הוא פוסק. כיצד יש להבין זאת? היחס המיני, עד לאותה שעה, לא פסק מלא להיכתב. לא היה דבר שהיה מסוגל לאומרו. הוא לא היה קיים באומר [*le dire*]; שררה כאן בלתי-אפשריות. וברגע המפגש – בעצם הרגע הזה שהוא, במדויק, הקונטינגנטי – היחס המיני 'פוסק מלא להיכתב'. לאקאן מבסס כך קשר בין המפגש לכתיבה. דומה שהוא אומר, שברגע זה ממש, דבר-מה נכתב, ואף נאמר, ועל פי אותו דין – מתחיל להתקיים. מהו אם כן הדבר שהגיע כאן לידי כתיבתו? אפיון? עקבה? מכתב אהבה? שמא הוא הפונקציה Φ[x]? לאקאן אינו אומר מאומה על כך. הייתכן שהוא סוג של קֶשֶׁר [lien]?

לאקאן מטעים אפוא את הקונטינגנטיות כל עוד היא "מגלמת" – זו מילתו שלו – את מה ש"פוסק מלא להיכתב".[32] הגוף, כך או אחרת, נכנס אפוא למשחק. היחס בין שני ידעים לא-מודעים, המשמש כנקודת ייחוס עבור האהבה, נושא בזה האופן את הסממן של 'פוסק מלא להיכתב' זה.

אך מה בדיוק מתרחש ברגע המפגש עם האחר? מהו הדבר שהופך מפגש זה לאירוע? האם יכול איזה דבר שאין לאל ידו להיאמר, כך לפתע להיאמר? כלום אין זה האומר [un dire] אשר מכונן את האירוע הנדון? הן לאקאן מדגיש, "אין כאן אלא מפגש."[33]

ההוויה של הפרטנר

---

[28] Naveau, L., "L'amour et le reel", Papers no. 1, *Bulletin electronique du Comited'action de l'EcoleUne*, 25 April 2013.

[29] ז'אק לאקאן, *הסמינר ה-20 (1972-1973): עוד*, תרגום: יורם מירון עם ליאור לב, פרלה מיגלין, מבל רוזן, תל-אביב: רסלינג, 2005, עמ' 176.

[30] שם, עמ' 175.

[31] שם, עמ' 176.

[32] שם.

[33] שם.

מה עומד אפוא על הפרק ברגע המפגש עם האחר? אני מצטט את לאקאן: "כל זאת מכיוון שאין כאן אלא מפגש, מפגש עם הסימפטומים אצל הפרטנר, אָפקטים, של כל מה שאצל כל אחד מסמן את עקבות גלותו, לא כסובייקט אלא כמדבר, גלותו מהיחס המיני."[34]

אליבא לאקאן, הסימפטומים והאָפקטים אצל הפרטנר הינם ה"עקבות של גלותו מהיחס המיני." לשון אחר, העובדה שהיחס המיני אינו קיים מחוללת את 'הגלות' של ההוויה המדברת, מסבה את ההוויה המדברת לכלל 'גלות'. בזמן המפגש, האחר, בהיותו הוויה מדברת, הופך לפרטנר של הסובייקט – אף הוא, כמובן, הוויה מדברת - החי בתוך גלותו עם הסימפטומים שלו. לכל איש או אישה, הסימפטומים שלו או שלה!

המפגש עם האחר אינו בפשטות מפגש עם הוויה ההופכת להיות בשל כך לפרטנר. לפי לאקאן, זהו מפגש עם הסימפטומים ועם האָפקטים, כלומר מפגש עם "אירועי הגוף". מבחינה זו בלבד, כפי שלאקאן מציין, נאמר שהקונטינגנטיות מתגלמת. הדבר שעומד אפוא על הפרק הוא "קונטינגנטיות גופנית."[35] באורח זה, לאקאן מתייחס לאהבה בשים לב להוויית הפרטנר.

אהבה וידע

יכולים אנו לתהות, ולא לריק, מה פרוש "להתאהב", בשביל גבר או בשביל אישה.

לאור הדברים הללו, שתי מילים נושאות חשיבות רבה בעיני, בדומה למשתקף אצל אנדרה ברטון: "אקראי" ו"גורל". ואמנם, לגבי דידו של לאקאן, קיימים אך ורק מפגשים אקראיים. המונח "אקראי" מעמיד בסימן שאלה את ה"אני רוצה" שעל גבו נשענת ההוויה המדברת. שעה שמתרחש המפגש עם האחר, כלום יש בכוחי לומר כי "אני רציתי בכך", או, היפוכו של דבר, כי "הדבר ארע בלא שרציתי בכך"? מכל מקום, דבר אחד אין עליו עוררין: יש לי זיקה כלשהי למה שקורה לי. להיות פתוח למפגש או להיות נעול מפניו, אין הוא אל-נכון אותו דבר. ואם מתרגש עלי כזאת, אפס כי ברגע זה ממש רציתי דבר-מה ואיזושהי דלת נמצאה פתוחה בפני.

לאמתו של דבר, באופן מפתיע דיו, השאלה המהותית אליבא לאקאן היא: האם רוצה אני לדעת? ומתוך כך: מהו שרוצה אני לדעת? ברגע המפגש עם האחר, האם רוצה אני לדעת במה תלוי ועומד מפגש זה?

לאקאן עומד על כך, שכאשר מדובר באהבה, השאלה החשובה יותר מכל נוגעת לידע. אם, מחד גיסא, זמניותה של האהבה היא זו של הרף-עין, הלוא, מאידך גיסא, בהרף-עין זה ממש מתרקם "קרע בידע". זהו חתך אפיסטמולוגי, ולפיכך סוג של גילוי. לאקאן שואל אפוא את השאלה הבאה: "האין זה כמו לומר שפוגשים במשהו, רק בעקבות האָפקט הנובע מפער זה, משהו שיכול להשתנות ללא קץ במישור הידע, אך לרגע מעורר את האשליה שהיחס המיני פוסק מלא להיכתב."[36]

לאקאן אומר כמה וכמה דברים במשפט זה: ראשית, האָפקט, הנובע מן הפער הזה ההווה את אי-היחס המיני, הוא התנאי למפגש. כלום צריכים אנו לשוב ולומר שמדובר באָפקט של

---

[34] שם, עמ' 176-177
[35] שם, עמ' 116.
[36] שם, עמ' 177.

בדידות ושל גלות? שנית, דבר-מה אכן נפגש באופן אֶפקטיבי. ומנקודת ראות זו, מדובר, מחד גיסא, בדבר-מה אשר לגביו קיים ועומד ידע, ומאידך גיסא יש כאן דבר אשר בשבריר שנייה מעורר את האשליה שהמפגש "נרשם". בצדק אומר לאקאן שזו אינה אלא אשליה, חזיון תעתועים, והוא נותן בה סימנים:

> [...] אשליה שמשהו [כאן ברגע זה] לא רק מנוסח אלא גם *נרשם*, נרשם בגורלו של כל אחד, כך במשך זמן, זמן של השהיה, כך שזה שהיה היחס המיני מוצא בהוויה המדברת את עקבותיו ואת חזיון תעתועיו.[37]

לאקאן מורה על הדבר החורץ את גורלה של ההוויה המדברת: זה הנרשם מקרב הקונטינגנטיות. ומכאן שמה שנרשם הוא דבר-מה שהוא מנוסח ככל שהוא כרוך בהתגלות של ידע. באופן זה המצאה של ידע מתרחשת. זה מה שגילתה האנייס לארנולף במחזה "בית ספר לנשים". היא, הבורה מדעת, פגשה אך זה עתה את הוראס, ומאיש צעיר זה היא יודעת את המעט מזעיר שהיא יודעת. וכפי שהיא מטיחה בפני ארנולף, שתי מילים הן די ויותר![38]

הדרמה של האהבה

לאקאן אומר שברגע המפגש – למשך זמן-מה, זמן של השהיה – הסובייקט שרוי באשליה כי היחס המיני נרשם. מזמן השהיה זה משתמע שהקונטינגנטיות גלשה אל תוכי ההכרחי. השלילה הועתקה. האהבה קושרת עצמה לרגע זה של השהיה, ההופך מכאן ולהבא לנקודת מעבר מן הקונטינגנטי אל ההכרחי. בעוברה מ*פוסק* – מלא להיכתב – אל *אינו פוסק* – מלהיכתב – מאמינה האהבה (זו האשליה הצפונה בה) שהיא הנה כי כן התקבעה. אלא ש-"קיבעון" האהבה הופך את המפגש לאטום, או, ביתר דיוק, משיב את המפגש אל אטימותו הראשונה. המרה זו של הקונטינגנטי בהכרחי חורצת את "גורלה של האהבה".[39] שמא נשמח ונעלוז על כך? אין אלה כלל וכלל רחשי הלב של לאקאן כאן, מכיוון שהוא מדבר על "דרמה". כך מלפף הוא לולאה שראשיתה "בחירת האהבה" ואחריתה "הדרמה של האהבה".

ואכן, דומה שלאקאן אומר כי הדרמה של האהבה צצה ועולה מעובדת השתלטות ההכרחי על הקונטינגנטי:

הכרחי

קונטינגנטי

זה הוא סימן ה-**סכנה** שיש לאל ידינו לפגוש בנתיבי האהבה.

בשעה שהאהבה מסבה פניה מהמפגש אשר הוליד אותה, היא מאבדת, כביכול, את פתיל השיחה. השיחה, כשם שהראה Crebillon (הבן) ב-*הלילה והמומנט* (*The Night and the Moment*), היא זו שמפיחה רוח חיים באיווי ומעניקה לתשוקה את האימפולס שלה. אך

---

[37] שם.

[38] Moliere, "The School for Wives", transl. by M. Slater, in *The Misanthrope, Tartuffe and Other Plays*, Oxford University Press, New York, 2001.

[39] ז'אק לאקאן, *הסמינר ה-20 (1972-1973): עוד*, תרגום: יורם מירון עם ליאור לב, פרלה מיגלין, מבל רוזן, תל-אביב: רסלינג, 2005, עמ' 177.

כאשר ההכרחי, שהיה לעיקשותה ולגחמנותה של התביעה לאהבה, עט בכל עוזו על האוהבים, לא עוד יודע הוא משום מה התאהב, ולא עוד יודעת היא, לא יותר מאשר הוא, מדוע דווקא איש זה היא אוהבת. האהבה מוליכה שולל; היא אובדת בריבים אינסופיים. והיה אם בזמן המפגש, שני ידעים לא-מודעים נפגשו, הן מיד לאחר מכן משתלט 'איני רוצה לדעת מאומה' על המפגש, ועומד בדרכו של המפגש עצמו. זוהי הדרמה עליה מדבר לאקאן, דרמה הנוגעת לידע. מן הטעם הזה לאקאן חותם את דבריו בהצהירו: "לא ייתכן שהסובייקט לא ירצה שלא לדעת יותר מדיי על מה שיש במפגש הקונטינגנטי למכביר הזה עם האחר."[40] ההטעמה נישאת על גבי "לא לדעת יותר מדיי על מה שיש במפגש הקונטינגנטי למכביר עם האחר". לאקאן מפרט שמפגש זה הוא "קונטינגנטי למכביר". פירוט זה בא כדי לומר כי הדבר המוטל כאן על כף המאוזנים הוא האקראיות, ומשכך צריכה התשוקה להיות מנוסחת בעזרת האקראיות. התשוקה צועדת יד ביד עם האקראיות. היא בוערת באש ה-הָזָרד.[41]

בקצרה, לאקאן טוען, כי לא מתבושש לבוא, אללי, הרגע שבו ממאן הסובייקט לדעת דבר וחצי דבר על אודות המפגש. זה מה שהופך את הקומדיה של האהבה לדרמה. ה-faux pas ("צעד שגוי") שהגבר והאישה המאוהבים מבצעים הוא לשכוח את מה שמבקש אני לקרוא לו 'האתיקה של המפגש', האתיקה האוחזת בזמניות ובקרע שבידע המשתמעים מן המפגש. האהבה מועדת אזי על משוכת המריבה הבלתי-נמנעת, שבאחריתה כל אחד ואחד מבני הזוג – מותש לעייפה מן המאבק – מותיר את השני בבדידות ובגלות שהיו מנת חלקו מבראשית. היא והוא מתחילים אז לחיות חיים מקבילים. דממה משתררת. ללא צל של ספק, כפי שאמר במשובה מיסה (Musset), הדלת אמורה להיות או פתוחה או סגורה. אך את הדלת, בין כך ובין כך, לא ניתן לאלץ. כשאין מאן דהוא רוצה, אין מאן דהוא רוצה, זהו זה. וכי על דלת זו, הדלת שאותה אי מי מאלץ בחיק הפנטסיה, מורה הציור המפורסם של פרגונאר (Fragonard) *הברית*?

בתחילת "Letourdit", לאקאן כתב משפט שהיה מני אז למפורסם: "העובדה כי אנו אומרים נותרת נשכחת מתחת למה שנאמר במה שנשמע."[42] אני מציע את הנוסחה הבאה: 'העובדה כי אנו פוגשים האחד את רעהו בכל רגע ורגע נותרת נשכחת מתחת למה שנאמר במילות האהבה'. זאת המכשלה. נקודת ההשהיה שבין הקונטינגנטי להכרחי, הנקודה עליה מורה לאקאן, נהיית אם כן לאבן נגף, לרועץ. אולי אפשר לנסח זאת כך: פה היה ה-'אינו חדל מלהיכתב' של המציאה ברת-המזל, קרי: של ההמצאה הנושאת בקרבה את קורטוב הידע שעלה מן המפגש. לשכוח 'רגע זה של ידע' הנוגע למפגש, משמעו להסתכן בנפילה אל מחוץ לאהבה. מכתב האהבה פוסק מלהיכתב, פוסק מלהשמיע באוזננו את ההלימה התוססת, שופעת החיים והלהגנית של ה-'בללשון'. האהבה חפצה באמת ובתמים בהמצאותינו בכל רגע ורגע. היא ללא ספק דורשת כי נתייגע בעבורה, שנטיל עצמנו לתוכה, שנשלם בפרסונה שלנו – בקצרה, שנאמר דבר-מה.

---

[40] שם, עמ' 177.

[41] בגיליון מס.3335 של כתב העת Match, כאשר נשאלה קרלה ברוני על המפגש שלה עם האיש העתיד להיות בעלה, היא אמרה כמה מילים של טעם: "התחושה של הצלילות, של מפגש מתוזמן, המתרחש במקרה, הוא דבר שלא ניתן לצפות לו. זו הרגשה שיש למישהו רק לעיתים נדירות בחיים." על השאלה הבאה שהציג לה, ברוב טיפשות, העיתונאי: "מדוע [משמע: לאחר מפגש זה] את [עדיין] באנליזה? הלוא צריך להניח לאנליזה באחד הימים," השיבה קרלה ברוני בפשטות: "לדידי הפסיכואנליזה היא עניין של זווית-ראייה. [לשון אחר: זוהי הזווית שממנה אני רואה את הדברים.] זו דרך להתייצב בפני האחריויות שלך, טכניקה של חיים. אין לי שום כוונה להפסיקה. היא מלמדת אותנו כיצד להישען על עצמנו, והיא, צריך לומר, מקלה רבות על האני." [במונחים אחרים: האנליזה מחלצת את הסובייקט מחלק ניכר של האני שלו. זה מנוסח לא רע בכלל.] קרלה ברוני מוסיפה: "זה עושה אותי לזמינה יותר בשביל האחר, מאחר ואני מכבדת אותו כמות שהוא." [לשון אחר: אין לי רצון לשנות את האחר, היינו לרצות שינטוש את מה שהינו].

[42] Lacan, J., "L'etourdit", *Autresecrits*, Seuil, Paris, 2001, p. 149.

חיוני שיהיה קורטוב של ידע בחבטת מפגש האהבה – את זאת מכנה לאקאן "בחירת האהבה". זה אומר הן כי אנו בוחרים לאהוב והן שזו אהבה, שבמעמד זה, בוחרת להיאמר. הלוא יש אהבה, כפי שז'אק-אלן מילר הדגיש[43], רק בהיותה נאמרת. האחר [הפרטנר לפי הוראתו הלאקאניאנית] פולש כך לאינטימיות הווייתנו דרך הסדק שפער משך הזמן של הידע החדש. האהבה אכן נוגעת באינטימיות הכי עמוקה שלנו, ומשורר אחד הראה זאת היטב: פול קלודל.

ב*סמינר ה- VIII, ההעברה* – אגב העיסוק בסוגיה מהו שצריך לדעת על אודות 'ה'-אישה - מפטיר לאקאן את ההערה הבאה: "כדי להיות הוגן כלפיו – ב*מפנה בצהריים* [*Partage de midi*] הוציא קלודל מתחת ידו דמות של אישה, אִיזֶה שמה, שאינה כה רעה. היא דומה להפליא למה שהינה אישה."[44] הערה שכזו עוררה סמוך ובטוח את סקרנותי.

הבה אם כן נעלה את המפגש בין מֶסֶה לאִיזֶה ב*מפנה בצהריים*.

כל אחד ואחד וגלותו הוא

המפגש מתרחש על סיפון הספינה. אִיזֶה קוראת ספר – סיפור אהבה, היא תאמר. מֶסֶה ניגש אליה. השיחה נפתחת. אִיזֶה אומרת שהיא אינה יודעת מה זאת אהבה. מֶסֶה משיב כי אף הוא אינו יודע. זוהי, לפי דעתי, נקודת פתיחה מעולה כיוון שהיא אומרת שלא אִיזֶה ולא מֶסֶה יודעים מראש מה יאמר האחר.

בעניין זה, אזכירכם כי המשפט הנועל את *הסמינר ה-XX* הוא, "לדעת [במשתמע: מראש] מה יעשה הפרטנר, זו אינה ההוכחה לאהבה."[45] כזה הוא האופן המעודן שבו מנסח לאקאן את העובדה כי לדעת מראש מה עתיד להגיד או לעשות הפרטנר היא ניגודה של האהבה. אני אוהב עד מאד הערה זו של לאקאן.

מֶסֶה, שאולי לא ידע אהבה מעולם, בז לאהבה: "אבל האהבה היא רק סוג של קומדיה פחותת ערך, המשוחקת בכי רע בידי הגבר והאישה."[46] זו דרך יחידה במינה לגשת לאישה – לדבר בפניה, מיניה וביה, על רַעות האהבה! ברור כשמש, זו קומדיה, אך אִיזֶה מציינת בפניו כי "לעיתים המחזה משעשע למדי."[47] כך היא מקרבת אותו אל הרעיון שיש דבר-מה קומי בנוגע לאהבה. יכולים אנו לומר, גם אם באופן מעט גולמני, כי בהשוואה למֶסֶה, אִיזֶה חשה עצמה חופשייה יותר "ביחס לסירוס". הצחוק של שני אוהבים - כה מכריע ברגע הקרוי בפי לאקאן "המפגש בין שני ידעים לא-מודעים" – כלום אין הוא עבורם, עמוק בנבכי נפשם, דרך לצחוק על אהבתם?

---

[43] Miller, J.-A., "Of Distribution between the Sexes", transl. by P. Dravers in *Psychoanalytic Notebooks*, Issue 11, December 2003, p. 26.

[44] Lacan, J., *Le SeminaireLivre VIII, Le Transfert*, Seuil, Paris, 2001, p. 367.

[45] ז'אק לאקאן, *הסמינר ה-20 (1972-1973): עוד*, תרגום: יורם מירון עם ליאור לב, פרלה מיגלין, מבל רוזן, תל-אביב: רסלינג, 2005, עמ' 178.

[46] Claudel, P., *Break of Noon*, trasnl. By W. Fowile in *Two Dramas: Paul Claudel*, Henry Regnery Co., Chicago, 1960, pp. 46-7.

[47] שם, עמ' 47.

אִיזֶה מניחה חיש מהר את אצבעה על החבורה: "רואה אתה, איני יודעת מה הן מחשבותיך. [...] מֶסָה האומלל! נראה שאינך מאושר כלל וכלל". מֶסָה תופס בבהירות לאן מועדות פניה: "איני לא מאושר. [...] רצונך לגרום לי לדבר. אין לי דבר לומר לך."[48] זוהי הדרמה. לא לומר מאומה, מסכל אהבה. מֶסָה כושל בדוברו אל אישה. אך אין זה עוצר מבעדו לאזור עוז ולומר לאִיזֶה מאוחר יותר: "אני אוהב להתבונן בך. את כה יפה."[49] מוצא חן בעיני אִיזֶה כשאומרים לה שהיא יפה, והיא אומרת זאת למֶסָה. מֶסָה יוצא חוצץ נגד הדבר שהוא חווה: "חיי את חייך! אך באשר לי, אין אני רוצה דבר וחצי דבר לעצמי. נטשתי את המין האנושי."[50] אִיזֶה מלעיגה עליו: "רק הקשיבו לו! הוא נטש את המין האנושי!" נרגש עד עמקי נפשו, מֶסָה מתוודה בפניה על בדידותו: "קדימה, צחקי לך! את יפה ומאושרת, ואני כה קודר וגלמוד.[...] ואני לא רוצה שום כלום ממך. מה יכולת את אי פעם לרצות ממני? מה יכול היה להיות בכלל ביני לבינך?"[51] או אז מבקשת אִיזֶה ללבותו בעזרת ההצהרה העלומה והחידתית: "מֶסָה, אני היא אִיזֶה, זו אני." מֶסָה מוחה נמרצות: "מאוחר מדי. הכול נגמר. מדוע זה באת לחפש אחרי?" אִיזֶה משיבה מיד עם מילים גדושות משמעות:"הן מצאת אותי, הלא כן?"[52]

ב-'סירובו למפגש,' מֶסָה עומד על כך שהדלת תיוותר סגורה: "הכול חלף ועבר! לא ציפיתי לך בכלל. הכינותי תכניות שקולות ונאות לפרוש, לפטור עצמי מהחברה האנושית [...] ולמעשה ממשתי זאת עד תום. מדוע זה באת לבקש אחרי? מדוע זה באת לשבש את חיי?"[53] ה-'הכול חלף ועבר' של מֶסָה משמש לדידו לשם סתימת החור המצוי ב-'הכול יכול עוד להתחיל' הקשור למפגש האפשרי. אִיזֶה, על כל פנים, אינה מרפה ואינה משאירה אותו בבדידותו, ברוך ובנועם היא סחה לו: "הן לשם כך נוצרו הנשים."[54] הלוא אפשר פשוט לזמר משפט כמו זה האומר כי אישה נוצרה כדי לשבש חיי גבר.

הבלתי-אפשרי

אולם מֶסָה נתלה בבלתי-אפשרי; הוא רתוק אליו: "מה עלי לעשות עמך? מה עלייך לעשות עמי? אני אומר לך, הכול כבר נגמר." הוא מנסה להדוף מעל פניו את האישה שהפכה לקרובה יתר על המידה:

> *למה יש כאן לצפות [כמשתמע: מאהבתה של אישה]? מה יש כאן להבין באישה? ואחרי ככלות הכול, מה יש לה שתוכל להעניקו? [בין השיטין: לא-כלום] – אחת היא מה תבקש ממך, אתה תידרש לתת לה את עצמך מכול וכול.*[55]

אין זאת אלא שמֶסָה נאבק עם עצמו:

> *אין בכוחי בשום פנים ואופן להעניק לך את נשמתי, אִיזֶה ! [...] עתה, אמרי לי מדוע זה באת אלי להכעיסני? מדוע באת שוב לחפש אחרי? זה מרושע. מדוע אי פעם*

---

[48] שם, עמ' 48.
[49] שם, עמ' 49.
[50] שם, עמ' 50.
[51] שם.
[52] שם.
[53] שם, עמ' 50-51.
[54] שם, עמ' 51.
[55] שם.

פגשתי בך? ועכשוו את מסובבת אלי את פרצופך החמוד וקובעת בי את תשומת לבך. מאוחר מדי. את יודעת היטב שזה בלתי-אפשרי![56]

מֶסָה נותן אזי ביטוי לרחשי המרירות והעגמומיות שבקרבו: "ואני יודע שאינך אוהבת אותי. דבר ראשון, את נשואה [כשם שאפשר להבין: נשואה ל- Ciz], ומלבד זאת יודע אני שאת חושקת באיש ההוא, Amalric."[57] אִיזֶה, בתוך כך שהיא תופסת את מֶסָה במילתו, תובעת או אז ממנו: "מדוע אתה כה חושש מפני, האם אני בלתי-אפשרית? האם אתה פוחד ממני? הן אני היא הבלתי-אפשרית."[58]

אגב רצונו להעמיד את אִיזֶה במבחן, מֶסָה מציג עצמו ברגע זה כאיש אשר אין בכוחה של אישה לאהוב: "ברור כשמש שאינך נמשכת אלי." ואִיזֶה נשרכת אחריו בנתיבי הקללה שהוא סלל כנגד עצמו במו פיו, ובעיקרו של דבר אומרת לו כי היא אינה יורדת לסוף דעתו: "לא בזה העניין, אלא שאיני מבינה מי אתה, או מהו שאתה רוצה." היא שרויה במבוכה: "אינני מבינה [...] מה עלי להיות, או איך צריכה אני לפעול אתך. אתה איש מיוחד במינו [singulier]. [...] כן, אני סבורה שהצדק אתך. אתה לא איש הבנוי לחיים עם אישה, איש שאיתו תחוש מאושרת ובטוחה."[59] מזאת מסיק מֶסָה את המסקנה שאין מנוס ממנה: "אמת ויציב. חייב אני להיות לבד." הוא מוכיח כעת את אִיזֶה על שאינה מבינה אותו. לכך היא עונה: "אני מבינה היטב שאינך מאושר."[60] "לכל הפחות, זה שייך לי", הוא משיב בזדוניות. זה הוא גורלו, חפץ הוא לומר לאִיזֶה. היא שומעת אותו אחרת: "וכי לא מוטב שאהיה אני שייכת לך?" הבלתי-אפשרי ניעור אזי שנית בידי מֶסָה: "זה בלתי-אפשרי." אִיזֶה: "הן, זה בלתי-אפשרי." מֶסָה: "הרשי לי להביט בך, הרי את אסורה."[61] יכולים אנו לפסק זאת כך: 'הנה, הכול כבר נאמר'.

חוד הידע

מֶסָה מציב עתה בפני אִיזֶה את השאלה הבאה: "נניח שהיינו שנינו חופשיים. האם היית מסכימה להינשא לי?"[62] אִיזֶה משיבה לו ב"לאו". הבלתי-אפשרי הוא דבר-מה שאתה נחבט כנגדו, ואין יכול אתה להערים עליו ולעקפו. והנה, דווקא עתה חוזר מֶסָה כהד על הצהרתה החידתית של אִיזֶה, באומרו לה שיש דבר אחד שהוא יודע: "את אִיזֶה. אני יודע שאת אִיזֶה. [*במרירות*] אִיזֶה."[63] זה אכן דומה להפליא לדברים שהיא אמרה קודם לכן: "מֶסָה, אני היא אִיזֶה, זו אני." אִיזֶה עצמה מופתעת מכך: "מדוע דברתי כפי שדברתי זה עתה? איני יודעת. איני יודעת מה זה קרה לי פתאום." מֶסָה שב וחוזר אל דברי הנאצה המשקפים את הדרתו-העצמית: "אני יודע כי אינך אוהבת אותי." זה הרגע – וזה לב הדבר שלעברו אני חותר - שבו אִיזֶה מזדעקת: "כן, זה מה שמפתיעני. זה מה שלמדתי באבחה אחת. זה לא יאומן, אבל זה נכון! כן, שכה אחיה, זה נכון! אני היא האישה שהיית אוהב [כמשתמע: לו היה זה מן האפשר]."[64]

---

[56] שם, עמ' 51-52.
[57] שם, עמ' 52.
[58] שם.
[59] שם.
[60] שם, עמ' 55.
[61] שם.
[62] שם, עמ' 56.
[63] שם.
[64] שם.

התגלות של ידע, ידע שהגיח לפתע כמו הבהק של אור בראשה של אִיזֶה. אִיזֶה מתוודעת אליו במו הרגע שהיא משמיעה אותו. היא נוכחת לדעת מה היא עבור מֶסָה. היא אִיזֶה והיא-היא זו שהיה לבטח אוהב אם היה הדבר אפשרי. במובן מסוים, זהו ה-*Lustgewinn* של המפגש, או של מה שהוא גם רווח של ידע וגם רווח של התענגות. יש *Lustgewinn* של המפגש בדיוק כשם שיש *Lustgewinn* של ה-*Witz*. ההתענגות מקופלת בדיוק נמרץ בידע החדש הזה; היא עולה בקנה אחד עימו. קריאתה הרועמת של אִיזֶה מראה אפוא שהיא לא וויתרה על רצונה לדעת דבר-מה על המפגש הלא-צפוי הזה עם איש זה, בעל הרעיון המשונה לזנוח את האנושות ולפרוש מן העולם – בקצרה, להגיף עצמו בתוככי גלותו ובדידותו כאדם.

זאת ועוד, לא מן הנמנע שיש למֶסָה את ההרגשה שהוא זכה להישמע על ידי אישה זו, אִיזֶה, אשר, אליבא לאקאן, אינה מאום זולת 'אישה'. מֶסָה שופך אור על מה שמהווה עבורו מפגש זה:

> *מדוע זה עכשוו פגשתי בך? אה! נוצרתי לשמחה, כמו דבורה שתויה וכמו כדור מלא רפש בגביע פרח מופרה! קשה לאצור בתוכך את כל אשר בלבך. קשה לא להיות נאהב. קשה להיות לבד. קשה לחכות! ולסבול ולחכות ועוד לחכות! והנה אני כאן בשעת צהריים זו שבה רואים בצלילות כה רבה את מה שהינו קרוב מאוד, כה קרוב עד שאיני מסוגל לראות שום דבר אחר מלבדו. והנה! את כאן![65]*

המפגש עבור מֶסָה מהווה, אם כן, 'מפנה בצהריים'. האם אין הוא אומר "והנה אני כאן בשעת צהריים זו" ומנגד "והנה! את כאן! [במרומז: כמו כן בשעה זו של צהריים]?

אִיזֶה, לאחר שפסעה צעד אחד הצידה, מניחה למֶסָה להבין כי הוא יכול לפסוע כעת צעד אחד לקראתה:

> *לא, לא, אל לך לאהבני, מֶסָה, זה לא יהיה נכון. [...] אני רק רציתי לדבר ולסנוט בך מעט. חשבתי שהייתי חזקה ממך באופן מסוים. [...] עכשיו אני היא הכסילה, וזו שאינה יכולה לדבר, זו שבאה לכלל שתיקה וזו שמקשיבה! אתה יודע שאני אישה מסכנה [unepauvre femme] ואם אתה מדבר עמי באופן מסוים, אינך צריך להגביר את קולך כלל. אך אם תקרא לי בשמי, בשמך שלך, בשם שאתה יודעו ואני לאו, כאשר אני שומעת אותו, ישנה אישה בתוכי שלא תהיה מסוגלת להימנע מלהשיב לך. היא לא תהיה האישה הנאותה עבורך, היא תהיה קטלנית. [...] אתך, זה אינו משחק. איני רוצה לתת את כול כולי. ואיני רוצה למות. [...] זו הסיבה לכך שהכול צריך להסתיים בינינו. הכול כבר נאמר, מֶסָה. הכול תם ונשלם בינינו.[66]*

אִיזֶה נותנת למֶסָה להבין שלו נכון היה להעניק לה את שם האהובה שהיא תהיה אזי בשבילו, לא יעמוד לה כוחה שלא להיעתר לשם מעין זה – שם זה, שבא ממנו, שהוא זה שהיה יכול להמציאו, שעימו הוא יקרא לה, לה שהיא, בלאו הכי, זו שמאוהבת, זו שמקשיבה, כפי שהיא אומרת.

והנה כי אז מפצירה אִיזֶה במֶסָה לומר לה כי הוא לא יאהבה, אגב כך שהיא מבקשת ממנו לחזור על מילותיה: "אִיזֶה, אני לא יאֹהַב אותך", והוא אמנם עושה כן.[67] שיחתם נקטעת על

---

[65] שם, עמ' 57.
[66] שם, עמ' 58-57.
[67] שם, עמ' 58.

ידי Amalric. ואז שבה ומתחדשת. אִיזֶה חושדת במֶסֶה, לא בלי קורטוב של אירוניה, כי מבקש הוא להישאר בבדידותו: "כמה נוח הוא להתעסק בעצמנו בלבד." מֶסֶה נכון להודות בכך.[68] ועתה, אִיזֶה, שעודנה מאמינה שהיא הושתקה, מדברת אל מֶסֶה ומספרת לו את אשר על ליבה:

> *למד דבר אחד מנשים, פרופסור! זו אשר נותנת את עצמה כפי שצריכה היא, לא תותיר לו כול ברירה אלא להיעתר לזאת! מאושרת האישה שמצאה את האיש אשר לו היא תיתן את עצמה! והנה, בדיוק אז מוצא עצמו האידיוט השוכן בגברים מופתע ונבוך נוכח היצור האבסורדי הזה, נוכח הדבר הענק, הכבד והמגושם הזה! וכי מה יש לעשות עם כל כך הרבה פריטי לבוש, עם שיער כה רב? אין הוא מסוגל עוד, ואין הוא רוצה עוד לנתק את עצמו ממנה. מאושרת האישה שמצאה את האחד אשר לו תעניק היא את עצמה! אין היא מבקשת לחזור בה מכך! זה דבר נדיר, החוובן הרציני! אנא, הראו לי אותו: את מי שזקוק לה לעולמים? ורק לה לבדה, ובכל עת ועת, ובשום אחרת מלבדה? עד כמה הייתי רוצה לדעת זאת! [...]*[69]

אִיזֶה מאשרת אפוא כי 'אני רוצה לדעת דבר-מה על אודות המפגש' שלה קשור למשפט אחר שלה 'אני רוצה להיות האחת והיחידה עבור גבר אחד'. זה הוא עיקרון שמחתה. על ידי כך – במקרה הייחודי של אִיזֶה – האהבה מחוברת באופן שמח לידע.

תרגום: שלמה ליבר.

התרגום לעברית מבוסס על התרגום האנגלי, אך חלקים מסוימים ממנו, ובעיקר אלה המובאים מהספרות היפה, תורגמו ישירות מצרפתית בסיוע רעייתי דניאלה. תודתי העמוקה לה.

עריכה לשונית: אברי הרלינג.

(המאמר תורגם לאנגלית על ידי S. Samya והופיע ב- Hurly-Burly, issue 10, December 2013, p. 132-147)

---

[68] שם, עמ' 62.

[69] שם, עמ' 63.